

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Klára Vyškovská
Rodičovský příspěvek
Bakalářská práce

Olomouc 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Rodičovský příspěvek vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 31. 3. 2020

Klára Vyškovská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce JUDr. Gabriele Halířové, Ph.D. za čas, který mi věnovala a za její odborné vedení a cenné rady, které mi při psaní práce poskytla.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Státní sociální podpora	8
1.1 Obecná charakteristika systému	8
1.2 Dávky státní sociální podpory	9
1.2.1 Dávky testované	10
1.2.2 Dávky netestované	12
2 Vývoj právní úpravy rodičovského příspěvku	13
3 Současný rodičovský příspěvek	19
3.1 Podmínky nároku	20
3.1.1 Pojem rodič	20
3.1.2 Péče o dítě	21
3.1.3 Podmínka trvalého pobytu a bydliště	23
3.2 Nárok na navýšenou částku rodičovského příspěvku	24
3.3 Výše rodičovského příspěvku	26
3.4 Řízení o dávce a její výplata	29
Závěr	32
Seznam použitých zdrojů	34
Shrnutí / Abstract	36
Klíčová slova / Key words	37
Příloha	38

Seznam použitých zkratek

ČR	Česká republika
DVZ	Denní vyměřovací základ
EU	Evropská unie
LZPS	Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PPM	Peněžitá pomoc v mateřství
ÚP	Úřad práce
zákon o SSP	Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

V posledních několika měsících byl rodičovskému příspěvku věnován značný prostor v médiích a bylo o něm často slyšet díky schvalování novely zákona. Především pak část týkající se zvyšování celkové částky rodičovského příspěvku vyvolala ve společnosti značný rozruch. I z těchto reakcí lze dovodit, že je téma rodičovského příspěvku důležité, protože se dotýká velkého množství rodin a troufám si tvrdit, že v průběhu života s ním přijde do kontaktu téměř každý.

Rodičovský příspěvek jako téma své bakalářské práce jsem si vybrala proto, že se jedná o téma, které je aktuální v každé době a vzhledem k tomu, že jde o nejčastěji vyplácenou dávku státní sociální podpory, připadá mi velmi užitečné dané problematice rozumět. Přestože je ale rodičovský příspěvek tak čteně pobíranou dávkou, stále se můžeme setkat s tím, že řada lidí nerozumí například rozdílu mezi rodičovským příspěvkem a rodičovskou dovolenou nebo si myslí, že se primárně volí doba pobírání dávky, nikoli její výše. I proto bych chtěla vytvořit ucelený přehled o této dávce.

Cílem mé bakalářské práce je popsat současný rodičovský příspěvek, jeho zakotvení v systému státní sociální podpory a rozebrat i minulou právní úpravu a nejdůležitější změny, kterými si dávka od svého vzniku prošla. Práce je rozdělena do tří kapitol a je doplněna jednou přílohou – tiskopisem k žádosti o rodičovský příspěvek, tedy formulářem, se kterým se setká každý, kdo o rodičovský příspěvek žádá. Při psaní své práce využiji především metodu deskriptivní a metodu analýzy.

V první kapitole stručně charakterizují systém státní sociální podpory, tedy druhý pilíř sociálního zabezpečení, který se realizuje vyplácením peněžitých dávek, mezi které patří právě i rodičovský příspěvek. Zmíním organizaci státní sociální podpory i nejdůležitější principy, na kterých systém stojí. Poté se zaměřím především na rozlišení dávek na dávky testované a netestované a pokusím se stručně vystihnout jejich účel.

Druhá kapitola bude věnována historickému vývoji rodičovského příspěvku od jeho počátků v roce 1969 až do roku 2018. Zaměřím se na podstatné změny, které v průběhu těchto téměř padesáti let nastaly, zejména pak na změny týkající se nároku na dávku, délky jejího čerpání a změny její výše.

V poslední a nejrozsáhlejší kapitole se budu zabývat současnou podobou rodičovského příspěvku. Konkrétně zde popíšu všechny podmínky, které musí osoby splnit, aby jim vznikl nárok na dávku. Budu se věnovat také problematice toho, kdo má nárok na čerpání navýšené částky rodičovského příspěvku a aktuální ústavní stížnosti podané v této věci. Dále se budu

zabývat tím, jakým způsobem dochází k volbě výše rodičovského příspěvku, a nakonec zmíním i průběh řízení o dávce.

Při psaní mé práce budu vycházet především z právních předpisů, zejména pak zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Pracovat budu také s aktuální odbornou literaturou a důležité pro mou práci budou i články z odborných periodik, konkrétně z časopisů Právo a rodina, Rodinné listy a Právní rozhledy. Pro některé informace využiji i webové stránky MPSV nebo Úřadu práce.

Obsah bakalářské práce vychází z právního stavu platného k datu 31. března 2020.

1 Státní sociální podpora

1.1 Obecná charakteristika systému

Státní sociální podpora (v právní teorii označována jako sociální zaopatření) tvoří společně se sociálním pojištěním a sociální pomocí základní pilíře sociálního zabezpečení. Systém státní sociální podpory pomáhá prostřednictvím vyplácení peněžitých dávek hlavně rodinám s nezaopatřenými dětmi.¹ Hned v prvním ustanovení zákona č. 117/1995., o státní sociální podpoře, který tento systém státních dávek upravuje, je stanoveno, že se „*státní sociální podporou stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a poskytuje ji i při některých dalších sociálních událostech*“. Z toho vyplývá, že účelem není, aby dávky státní sociální podpory nahradily celé náklady, které vzniknou například při výchově a péči o nezaopatřené děti nebo při jiných sociálních událostech, které rodinu v životě potkají. Stát se snaží rodinám pouze do určité míry finančně přispět, hlavní a nejdůležitější by ale pro ně měl být stále jejich pracovní příjem.²

V systému státní sociální podpory hraje významnou roli zásada sociální solidarity, což je jedna z obecných zásad práva sociálního zabezpečení, a projevuje se tedy ve všech jeho pilířích. Zásada sociální solidarity spočívá v tom, že výdělečně činné osoby odvádí finanční prostředky, které jsou příjmem státního rozpočtu a odtud následně část peněz putuje na výplatu jednotlivých dávek státní sociální podpory i těm osobám, které v daném okamžiku prostředky nevytváří. Solidarita se zde projevuje jak mezi rodinami s dětmi a osobami, které děti nemají, tak také mezi rodinami s vyššími příjmy a rodinami s nižšími příjmy. Mluvíme o sociální solidaritě intragenerační neboli solidaritě uvnitř generací.³

Druhou velmi podstatnou zásadou, kterou je potřeba zmínit, je zásada sociální potřebnosti. Tato zásada znamená, že podmínkou poskytování dávky je to, že se žadatel dostal do určité situace, vlivem které potřebuje nějakou pomoc (v rámci státní sociální podpory se jedná vždy o pomoc peněžitou). Žadatel musí splnit podmínky stanovené zákonem, podmínkou nicméně není, aby osoba, která o dávku žádá, finančně přispívala do systému. Právě uplatňováním zásady sociální potřebnosti se systém státní sociální podpory odlišuje od systému sociálního pojištění, ve kterém osoby musí povinně odvádět pojistné a připravovat se tak do

¹ KOLDINSKÁ, Kristina, TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 199-202.

² Tamtéž, s. 200.

³ GREGOROVÁ, Zdeňka a kol. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 59-60.

budoucná na možný vznik sociální události.⁴ Státní sociální podpora je financována ze státního rozpočtu a veškeré náklady nese stát, který celý tento systém garantuje.⁵

Orgány, které spravují státní sociální podporu tvoří dvoustupňovou soustavu. Prvostupňovými orgány jsou krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu Úřadu práce ČR, které si jako své organizační útvary mohou zřizovat tzv. kontaktní pracoviště. Která z poboček je místně příslušná se odvíjí od místa trvalého pobytu oprávněné osoby. Orgány prvního stupně například rozhodují o přiznání dávek státní sociální podpory nebo zajišťují jejich výplatu. Ve druhém stupni pak uskutečňuje státní sociální podporu Ministerstvo práce a sociálních věcí, které zejména rozhoduje o odvoláních proti rozhodnutím vydaným orgány prvního stupně.⁶

1.2 Dávky státní sociální podpory

Nárok na dávky státní sociální podpory mají výhradně fyzické osoby. Státní občané České republiky mají nárok, pokud jsou na území ČR hlášeni k trvalému pobytu podle zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a současně zde mají i bydliště. Cizí státní občané musí mít trvalý pobyt na našem území podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a rovněž splňovat podmínku bydliště na území ČR. Bydliště na území ČR má podle § 5 odst. 6 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi ta osoba, která se u nás dlouhodobě zdržuje, žije zde s rodinou nebo zde pracuje či studuje nebo je z nějakého jiného významného důvodu s ČR spojena. Cizincům vyjmenovaným v § 3 odst. 2 zákona o SSP pak postačí k získání nároku na dávku pouze bydliště na našem území, tyto osoby tedy nemusí splňovat podmínku trvalého pobytu. Dokonce i jiným osobám může být prominuta povinnost mít na území ČR trvalý pobyt, prominout tuto podmínku může MPSV, pokud má za to, že je k prominutí důvod.⁷

Dávky státní sociální podpory můžeme rozdělit do dvou kategorií, na dávky testované a netestované, podle toho, zda je při posuzování nároku na ně rozhodující výše příjmu rodiny či nikoli. Dávky, které nejsou podmíněny výší příjmu, můžeme také nazvat jako dávky pravé neboli „par excellence“, v opačném případě mluvíme o dávkách nepravých. Své označení získaly nepravé dávky díky tomu, že by teoreticky měly patřit spíše do systému sociální pomoci, pro který je typické zkoumání příjmu a majetku jednotlivých žadatelů o dávky z důvodu ověřování potřebnosti. Právě ověřováním potřebnosti by se měl totiž třetí pilíř odlišovat od

⁴ GREGOROVÁ, Zdeňka a kol. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 64.

⁵ § 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁶ *O Úřadu práce České republiky* [online]. uradprace.cz [cit. 11. března 2019]. Dostupné na <<https://www.uradprace.cz/web/cz/o-uradu-prace>>.

⁷ § 3 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

druhého pilíře sociálního zabezpečení, což jak vidíme, úplně neplatí.⁸ Dávky poskytované v závislosti na výši příjmu (dávky testované) jsou:

- přídavek na dítě,
- příspěvek na bydlení,
- porodné.

Ostatní dávky (dávky netestované) jsou:

- rodičovský příspěvek,
- porodné.⁹

1.2.1 Dávky testované

K posouzení toho, zda má osoba nárok na testovanou dávku státní sociální podpory je potřeba znát rozhodný příjem rodiny, který se stanoví jako měsíční průměr příjmů rodiny za rozhodné období.¹⁰ Abychom tedy mohli posoudit nárok, je potřeba vymezit si pojmy příjem, rodina a rozhodné období.

Za příjem se pokládají příjmy, které jsou taxativně uvedeny v § 5 zákona o SSP. Jedná se například o příjmy ze závislé činnosti, samostatné činnosti či nájmu podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, či o podporu v nezaměstnanosti nebo dávky nemocenského a důchodového pojištění. Během posuzování toho, zda má žadatel nárok na dávku se zjišťuje vždy pouze příjem, nikoli celkový majetek rodiny.¹¹

Rozhodným obdobím se v případě přídavku na dítě a příspěvku na bydlení rozumí *„kalendářní čtvrtletí, které předchází kalendářnímu čtvrtletí, na které se nárok na výplatu dávky prokazuje, popřípadě nárok na dávku uplatňuje“*. V případě porodného považujeme za rozhodné období *„kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém se dítě narodilo“*.¹²

Definici pojmu rodina pro účely státní sociální podpory nalezneme v § 7 zákona o SSP. Podle této definice se za rodinu považuje oprávněná osoba a společně s ní posuzované osoby, které jsou v zákoně taxativně vyjmenovány, a v případě, že žádné společně posuzované osoby nejsou, považuje se za rodinu sama oprávněná osoba.

⁸ KOLDINSKÁ, Kristina, TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 14.

⁹ § 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ § 4 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

¹¹ ŠTANGOVÁ, Věra, LANG, Roman a kol. *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 106.

¹² § 6 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

V neposlední řadě je potřeba zmínit také zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, který je pro dávky závislé na příjmu velmi podstatný. Pokud totiž chceme posoudit, zda má osoba nárok na testovanou dávku, musíme nejdříve zjistit přesnou částku životního minima této osoby a společně s ní posuzovaných osob podle částek a pravidel tohoto zákona. Násobek životního minima rodiny, který je konkrétně pro každou dávku stanoven v zákoně o SSP, se poté porovnává s výší rozhodného příjmu rodiny.¹³

Přídavek na dítě je dávka závislá na výši příjmu rodiny, jejímž účelem je přispět na potřeby nezaopatřených dětí, pokud žijí v rodině, kde je příjem nižší než násobek životního minima stanovený zákonem. Přestože mají nezaopatřené děti mnoho potřeb a jejich výchova a výživa pro rodinu znamená nemalé výdaje, samy žádný příjem nemají, protože se věnují studiu nebo ani pracovat nemohou z důvodu nedostatku věku.¹⁴ Pro mnoho rodin s nižšími příjmy je tak přídavek na dítě velmi vítanou dávkou, za kterou mohou dítěti zaplatit například školní potřeby, oblečení nebo kroužky. Tato dávka nicméně nenáleží rodičům, ale přímo nezaopatřeným dětem, za které ale až do jejich zletilosti musí žádat zákonný zástupce, kterému je následně dávka i vyplácena.¹⁵

Příspěvek na bydlení je určen vlastníkům nebo nájemcům bytů, kteří měsíčně vynaloží na bydlení více než je částka stanovená zákonem. Stát se touto dávkou snaží přispět osobám s nedostatečnými příjmy na náklady, které vznikají v souvislosti s bydlením – jedná se například o nájemné, náklady za energie, vodu, odvoz komunálního odpadu nebo náklady týkající se společných prostor v domě. Příspěvek na bydlení je tedy často vyplácen osobám, kterým by mohlo hrozit, že o bydlení přijdou, protože náklady na něj činí tak velkou část jejich příjmů, že to pro ně není dlouhodobě únosné. Vychází se z myšlenky, že osoba nemůže vynaložit všechny své příjmy pouze na bydlení, protože potřebuje peníze i na další své potřeby.¹⁶ Zajímavé je, že příspěvek na bydlení je jediná dávka státní sociální podpory, která není nutně spojena s malými dětmi, protože na tuto dávku může mít nárok jak velká rodina s několika dětmi, tak i bezdětná osoba, která žije sama.

Porodné je dávka poskytovaná při narození prvního nebo druhého dítěte do rodiny s nízkými příjmy. V souvislosti s narozením nového člena rodiny, vznikají rodičům vysoké náklady spojené například s nákupem oblečení, plen, pořízením kočárku a mnoha dalších

¹³ KOLDINSKÁ, Kristina, TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 205.

¹⁴ ŠTANGOVÁ, Věra, LANG, Roman a kol. *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 15.

¹⁵ § 19 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶ ŠTANGOVÁ, Věra, LANG, Roman a kol. *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 114-115.

nezbytností. Právě proto, aby rodiče, kteří nemají dostatek příjmů, mohli dítěti pořídit všechny věci, které k životu potřebuje, vyplácí stát rodinám porodné. Jedná se o jedinou testovanou dávku státní sociální podpory vyplácenou jednorázově, a to konkrétně ve výši 13.000 Kč na první dítě a 10.000 Kč na druhé dítě. Ne vždy bylo ale porodné dávkou závislou na výši příjmu, do konce roku 2010 se totiž řadilo mezi dávky netestované a nárok na něj tak mělo mnohem více rodin. Z důvodu úsporných opatření bylo ale od 1. ledna 2011 přesunuto k testovaným dávkám a rodiče s vyššími příjmy si tudíž náklady vynaložené na potřeby novorozence dítěte musí hradit sami.¹⁷

1.2.2 Dávky netestované

Na netestované dávky státní sociální podpory mají nárok všechny osoby, které splňují podmínky stanovené zákonem. Úřad práce při posuzování nároku na tyto dávky nemusí zjišťovat výši příjmů žadatele, protože tento údaj nárok nijak neovlivňuje.

První z netestovaných dávek je pohřebné, které bylo původně součástí nemocenského pojištění. Mezi dávky státní sociální podpory patří až od 1. října 1995. Stát se touto dávkou snaží alespoň částečně pokrýt náklady, které vzniknou v souvislosti s pohřbem nezaopatřeného dítěte nebo rodiče nezaopatřeného dítěte a finančně ulehčit fyzickým osobám v nelehké době, kterou většinou smrt jiné osoby je. Není zde ale podstatné, v jakém vztahu byla osoba, která pohřeb vypravila a osoba zemřelá, žadatel tedy nemusí být nutně rodinným příslušníkem zemřelého. Pokud by nicméně pohřeb vypravil například dětský domov, pohřebné mu vyplaceno nebude, protože právnické osoby jsou z nároku vyloučeny. Vzhledem k tomu, že je vypravení pohřbu mimořádnou situací, je logické, že se i pohřebné vyplácí pouze jednorázově, a to ve výši 5.000 Kč.¹⁸

Rodičovský příspěvek je druhá a poslední dávka nezávislá na výši příjmu. Podrobně bude rozveden v následujících kapitolách této práce.

I když máme v současné době pouze dvě netestované dávky, v minulosti do této kategorie patřilo dávek více. Kromě výše uvedeného porodného lze zmínit například dávky pěstounské péče, které byly součástí státní sociální podpory až do konce roku 2012. Jednalo se o čtyři různé dávky – příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměnu pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Od 1. ledna 2013 jsou ale dávky pěstounské péče součástí zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁷ KOLDINSKÁ, Kristina, TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 209.

¹⁸ § 47-48 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

2 Vývoj právní úpravy rodičovského příspěvku

Právní úprava státní sociální podpory se neustále vyvíjí a často dochází k jejím změnám. Nejinak je tomu i u samotného rodičovského příspěvku, který si od svého vzniku prošel několika významnými proměnami. V minulosti tak došlo jak ke změně celkového pojetí dávky, tak i k dílčím změnám týkajících se například nároku na dávku, doby jejího poskytování či její výše a v neposlední řadě došlo také ke změně názvu příspěvku.

Rodičovský příspěvek se vyvinul z mateřského příspěvku, který byl u nás zaveden v roce 1969 zákonem č. 154/1969 Sb., o mateřském příspěvku. Mateřský příspěvek byl součástí nemocenského pojištění, tudíž na něj měly nárok pouze ženy, které byly nemocensky pojištěny, a to alespoň 270 dní za poslední dva roky.¹⁹ Při svém zavedení byl poskytován pouze ženám, které se celodenně a řádně staraly o vlastní dítě do jednoho roku věku, a v důsledku toho dočasně přišly o příjem z pracovní činnosti. Mateřský příspěvek byl tedy původně určitou sociální mzdou pro ženy, které se rozhodly vzdát se svého příjmu a místo toho se věnovat péči o malé děti.²⁰ Nárok na tuto dávku nicméně neměla každá matka pečující o dítě mladší jednoho roku, byly totiž stanoveny další podmínky. První podmínkou bylo, aby žena kromě tohoto dítěte pečovala také o další dítě ve věku do skončení povinné školní docházky nebo o dítě invalidní do 26 let věku. Případně stačilo, aby matka pečovala pouze o dítě do jednoho roku věku, muselo se ale jednat o matku, která byla například svobodná či rozvedená a která současně nežila s žádným partnerem. Další podmínkou, jak jsem již zmínila, bylo, aby matka v době péče o dítě neměla žádný příjem z výdělečné činnosti ani nepobírala jiné dávky či příspěvky. V případě osamělých žen byla znovu stanovena výjimka. Tyto ženy příjem mít mohly, ale pouze pokud jejich dítě nebylo přijato do jeslí a ony po dobu, kdy byly v práci, zajistily pro dítě hlídání jinou osobou, která ale nesměla být jejich rodinným příslušníkem.²¹ Bez této možnosti by byl totiž mateřský příspěvek jediným příjmem osamělé matky, který by ale pro ni a její dítě nemusel být dostatečný, a hrozilo by, že se kvůli tomu dostanou do finančních potíží. Výše mateřského příspěvku se odvíjela od počtu dětí do jednoho roku věku, o které žena pečovala.²²

V roce 1971 byl přijat nový zákon č. 107/1971 Sb., o mateřském příspěvku, který prodloužil délku poskytování dávky až do dvou let věku dítěte a zároveň upustil od podmínky předchozího zaměstnání ženy, která byla stanovena v minulé právní úpravě.²³ Od roku 1985 se

¹⁹ HALÍŘOVÁ, Gabriela. Nový rodičovský příspěvek a jeho problematické aspekty. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 11, s. 393-397.

²⁰ KOLDINSKÁ, Kristina. *Sociální právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 80.

²¹ § 3 zákona č. 154/1969 Sb., o mateřském příspěvku

²² § 5 zákona č. 154/1969 Sb., o mateřském příspěvku

²³ § 2 zákona č. 107/1971 Sb., o mateřském příspěvku

ale doba poskytování příspěvku znovu zkrátila na dobu do jednoho roku dítěte. Další rok, tedy do dvou let věku dítěte, byl příspěvek poskytován pouze zákonem vymezenému okruhu žen. Jednalo se například o ženy osamělé nebo ženy, které pečovaly o invalidní dítě nebo o další dítě, které plnilo povinnou školní docházku nebo se soustavně připravovalo na budoucí povolání.²⁴ Dávku mohli nově pobírat také někteří muži. Na mateřský příspěvek měl nárok například muž svobodný, ovdovělý či rozvedený, za předpokladu, že nežil společně s družkou nebo muž, který pečoval o dítě, protože jeho manželka o něj sama ze závažných důvodů pečovat nemohla.²⁵

O dva roky později, v roce 1987, byla přijata další novela zákona, která opět upravovala délku poskytování příspěvku. Stejně jako v předchozí právní úpravě měly na dávku nárok všechny ženy, které pečovaly o dítě a současně neměly příjem z výdělečné činnosti, a to do jednoho roku dítěte. Změna nastala u výše uvedených žen, které splňovaly některou z podmínek stanovených zákonem, ty měly poté nárok na mateřský příspěvek do dvou let věku dítěte, pokud se dítě narodilo před 1. lednem 1988 a v případě, že se narodilo později, příspěvek jim byl vyplácen až do tří let jeho věku.²⁶

Zákon o mateřském příspěvku byl roku 1990 zrušen a nahrazen novým zákonem č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku. Jak již název zákona napovídá, mateřský příspěvek se tímto změnil na příspěvek rodičovský, jehož účelem bylo finančně pomoci rodinám, které se věnují péči o malé děti. Nárok na rodičovský příspěvek měli nově oba rodiče dítěte, to znamená, že muži již nemuseli splňovat žádnou speciální podmínku, jak tomu bylo dříve. Který z rodičů bude místo výkonu zaměstnání pečovat o dítě, a komu tudíž bude dávka vyplácena, bylo čistě věcí jejich dohody. V případě, že se rodiče nebyli schopni mezi sebou dohodnout, náležel příspěvek přednostně matce.²⁷ Dále zákon o rodičovském příspěvku sjednotil délku poskytování dávky do tří let věku dítěte, a to již pro všechny rodiče, bez ohledu na to, kdy se jejich dítě narodilo. Byla nicméně stanovena jedna výjimka, která se týkala dětí, jež byly dlouhodobě těžce zdravotně postižené. Rodiče takových dětí měli nárok na rodičovský příspěvek až do sedmi let věku dítěte, a to proto, aby mohli těmto dětem zajistit zvláštní péči, kterou kvůli svému zdravotnímu stavu potřebovaly.²⁸ S účinností tohoto zákona se rovněž

²⁴ § 2 zákona č. 107/1971 Sb., o mateřském příspěvku, ve znění zákona č. 110/1984 Sb. účinném ke dni 1. ledna 1985

²⁵ § 13a zákona č. 107/1971 Sb., o mateřském příspěvku, ve znění zákona č. 110/1984 Sb. účinném ke dni 1. ledna 1985

²⁶ § 2 zákona č. 107/1971 Sb., o mateřském příspěvku, ve znění zákona č. 50/1987 Sb. účinném ke dni 1. července 1987

²⁷ § 6 zákona č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku

²⁸ § 2 zákona č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku

objevuje možnost, aby rodiče při pobírání dávky byli v omezeném rozsahu výdělečně činní. Pracovat mohli maximálně 2 hodiny denně nebo v takovém rozsahu, aby jejich měsíční příjem z tohoto zaměstnání nebyl vyšší než zákonem stanovená částka, která byla 800 Kčs měsíčně a od 1. dubna 1992 poté 1.000 Kčs měsíčně.²⁹ Výše rodičovského příspěvku se již neodvíjela od počtu dětí, ale byla pro všechny stanovena stejnou pevnou částkou – do 31. března 1992 činila 900 Kčs a po tomto datu 1.200 Kčs měsíčně.³⁰

Přijetím zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře se stal rodičovský příspěvek, společně s dalšími dávkami určenými převážně pro rodiny s dětmi, součástí systému státní sociální podpory. Od 1. října 1995 tak měli na rodičovský příspěvek nárok rodiče až do čtyř let věku dítěte, případně do sedmi let, pokud se jednalo o dítě dlouhodobě zdravotně postižené. Výše dávky již nebyla stanovena pevnou částkou, ale příspěvek náležel ve výši součinu koeficientu 1,10 a částky životního minima rodiče, která byla nezbytná k zajištění jeho výživy a ostatních osobních potřeb. V roce 1995 bylo rodičům měsíčně vypláceno 1.848 Kč (případně 1.958 Kč, pokud byl rodič nezaopatřeným dítětem). Vyplácená částka se nicméně pravidelně zvyšovala právě v závislosti na růstu částky životního minima. V době, kdy rodič pobíral rodičovský příspěvek, nesmělo dítě navštěvovat jesle ani mateřskou školu. Tato podmínka nicméně neplatila pro děti dlouhodobě zdravotně postižené, které ve zmíněných zařízeních mohly trávit až 4 hodiny denně.³¹

Umístění dětí do předškolního zařízení na omezenou dobu, konkrétně 3 dny v měsíci, bylo rodičům povoleno až v roce 1998. Ve stejné době přestali být rodiče pečující o dítě omezováni ve výdělečné činnosti počtem hodin, zůstala pouze podmínka, že jejich měsíční příjem nesmí překročit stanovenou částku. Tou byla částka životního minima na osobní potřeby rodiče, která v době přijetí novely zákona činila 2.020 Kč.³² Od 1. října 2001 pak mohli rodiče umístit děti do předškolního zařízení až pětkrát v měsíc, přičemž nebyl nijak omezen počet hodin, které tam mohly děti v tyto dny strávit.³³

S účinností od 1. ledna 2004 došlo k významné a pro rodiče velmi pozitivní změně – tímto dnem byla rodičům dovolena neomezená výdělečná činnost, to znamená, že již nebyli

²⁹ § 4 zákona č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku

³⁰ § 7 zákona č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku

³¹ § 30-32 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

³² § 30-31 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 242/1997 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2011

³³ § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 271/2001 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2011

omezování žádnou maximální měsíční výší příjmů a mohli tak pracovat v libovolném rozsahu, pokud v této době zajistili péči o dítě jinou zletilou osobou.³⁴

Po devíti letech od přijetí zákona o SSP došlo ke zvýšení koeficientu z 1,10 na 1,54, což pro rodiče, kteří dávku pobírali, konkrétně znamenalo, že od 1. května 2004 vzrostla výše rodičovského příspěvku z 2.552 Kč na 3.573 Kč měsíčně.³⁵ Postupně stále docházelo k prodlužování času, který mohly děti trávit v předškolním zařízení. Pro děti mladší tří let se s novelou z roku 2006 nic nezměnilo, platila pro ně stále podmínka pěti dnů v měsíci. Starší děti ale mohly jesle nebo mateřskou školu navštěvovat denně, maximálně však na 4 hodiny.³⁶

S účinností od 1. ledna 2007 se upustilo od stanovování výše příspěvku pomocí koeficientu a dávka byla nově vyplácena všem v jednotné částce. Ta byla stejná po celý kalendářní rok a v roce 2007 se rovnala 7.582 Kč měsíčně.³⁷ Osoby pobírající rodičovský příspěvek si tedy výrazně polepsily, protože v předchozím roce byla výše dávky téměř poloviční, pouhých 3.969 Kč.

K velké změně rodičovského příspěvku došlo v roce 2008, kdy nabytí účinnosti zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, kterým se stát snažil snížit výdaje veřejných rozpočtů. Tyto snahy se významně dotkly právě i celého sociálního zabezpečení.³⁸ Rodiče měli nově možnost zvolit si rychlost čerpání rodičovského příspěvku a podle zvolené rychlosti jim poté dávka náležela buď v základní, zvýšené nebo snížené výměře. Rychlost čerpání dávky nicméně nemohli rodiče volit zcela libovolně, ve výběru byli limitováni určitými podmínkami stanovenými zákonem. Rodič, který měl nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo peněžitou pomoc minimálně v částce 380 Kč za jeden kalendářní den, si mohl zvolit rychlejší čerpání rodičovského příspěvku. To, že má zájem o rychlejší čerpání, musel ale sdělit do kalendářního měsíce, ve kterém dítě dosáhlo 22 týdnů života (32 týdnů v případě narození vícero dětí). Dávka následně náležela ve zvýšené výměře, a to do dvou let věku dítěte. Rodičům bylo měsíčně vypláceno 11.400 Kč. Pokud rodiče o rychlejší čerpání neměli zájem nebo na něj neměli nárok, příslušel jim rodičovský příspěvek do tří let věku dítěte, a to v základní výměře, která se rovnala 7.600 Kč měsíčně. Toto klasické čerpání rodičovského příspěvku se ale týkalo

³⁴ § 31 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 453/2003 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2004

³⁵ § 32 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 237/2004 Sb. účinném ke dni 1. května 2004

³⁶ § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 204/2005 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2006

³⁷ Výše rodičovského příspěvku činila 40 % průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře za kalendářní rok, který o dva roky předcházel kalendářnímu roku, ve kterém byl rodičovský příspěvek poskytován.

³⁸ HALÍŘOVÁ, Gabriela. Nový rodičovský příspěvek a jeho problematice aspekty. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 11, s. 393-397.

pouze osob, které měly nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo peněžitou pomoc a rozhodly se pro toto čerpání do konce měsíce, který následoval po měsíci, ve kterém dítě dosáhlo 21. měsíce věku. Poslední možností bylo pomalejší čerpání rodičovského příspěvku, které bylo určeno pro rodiče, kteří nesplnili podmínky nároku na dávku ve zvýšené nebo základní výměře. Snížená výměra rodičovského příspěvku, která těmto rodičům náležela do čtyř let věku dítěte, činila měsíčně 3.800 Kč. Jestliže si rodiče jednou rychlost čerpání zvolili, nebylo již možné tento výběr následně měnit. To mohlo znamenat problém tehdy, když rodiče v průběhu čerpání zjistili, že by jim více vyhovovala jiná rychlost čerpání. Bylo tedy nutné, aby si svůj výběr pořádně promysleli. Rodiče pečující o dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené, měli ode dne zjištění postižení nárok na rodičovský příspěvek v základní výměře až do sedmi let věku dítěte.³⁹ V roce 2009 byla doplněna ještě úprava týkající se zdravotně postižených dětí, kterým nenáležel příspěvek na péči. Rodiče takových dětí měli nárok na rodičovský příspěvek v nově zavedené nižší výměře, která činila 3.000 Kč. Dávka byla poskytována od sedmi do desíti let věku (v období od 1. ledna 2009 do 30. prosince 2009) a od sedmi do patnácti let věku dítěte (po 31. prosinci 2009).⁴⁰

Od 1. ledna 2012 došlo k další velmi podstatné změně, díky které začal být rodičovský příspěvek vyplácen měsíčně ve výši, kterou si stanovili sami rodiče, a která se odvíjela od denního vyměřovacího základu. Maximálně mohl rodič na dávce během doby pobírání vyčerpat celkovou částku 220.000 Kč. Pokud ke dni narození dítěte přesáhlo 70 % 30násobku DVZ pro stanovení PPM nebo nemocenského v souvislosti s porodem jednoho z rodičů (toho, jehož DVZ byl vyšší) částku 7.600 Kč, mohl si výplatu dávky rodič nastavit tak, aby měsíčně dostával až 11.500 Kč. Při volbě své částky, byl nicméně omezen skutečností, že její výše nesměla překročit 70 % 30násobku DVZ. V případě, že 70 % 30násobku DVZ nepřesáhlo 7.600 Kč, měl rodič možnost zvolit si rodičovský příspěvek v libovolné výši až do 7.600 Kč měsíčně. Zvolenou výši dávky bylo možné každé 3 měsíce měnit, a rodiče tak konečně mohli v průběhu pobírání dávky přizpůsobovat svým aktuálním potřebám. Poslední skupině rodičů, tedy těm, kterým nemohl být stanoven DVZ, náležel rodičovský příspěvek ve výši stanovené pevnou částkou, a tudíž neměli možnost výběru. Těmto osobám bylo vypláceno 7.600 Kč měsíčně do konce devátého měsíce věku dítěte a následně pouze 3.800 Kč měsíčně. V roce 2012 se rozsáhlé změny dočkala také část zákona týkající se péče o dítě. Návštěva předškolního zařízení byla nově povolena dětem mladším dvou let až na 46 hodin měsíčně. Děti rodičů závislých na

³⁹ TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 263-265.

⁴⁰ § 30 a 32 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 414/2008 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2009

pomoci jiné osoby směly v uvedených zařízeních trávit až 4 hodiny denně a zdravotně postižené děti až 6 hodin denně. Děti starší dvou let nově mohly jesle nebo mateřskou školu navštěvovat neomezeně.⁴¹

S účinností od 1. ledna 2018 došlo opět ke změně, která se týkala volby výše měsíční částky rodičovského příspěvku. Jestliže 70 % 30násobku DVZ některého z rodičů přesahovalo 7.600 Kč, přestali být rodiče při volbě výše dávky omezování částkou 11.500 Kč a mohli si nově zvolit i dávku vyšší, maximálně ale do částky rovnající se 70 % 30násobku jejich DVZ. Všichni ostatní rodiče pobírali rodičovský příspěvek v jimi zvolené výši do 7.600 Kč měsíčně. Poprvé od zavedení rodičovského příspěvku bylo také zohledněno narození vícero dětí, což si myslím, že byl správný krok. Pro rodiče, kterým se narodilo současně více dětí, platily při výběru výše dávky stejné podmínky jako pro rodiče, kterým se narodilo jedno dítě, všechny uvedené částky pro ně ale byly o polovinu vyšší. Celková částka, která mohla být rodičům vícero dětí na dávce vyplacena byla 330.000 Kč.⁴²

⁴¹ § 30 a 31 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 366/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2012

⁴² KOLDINSKÁ, Kristina, TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 211.

3 Současný rodičovský příspěvek

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, rodičovský příspěvek je peněžitou dávkou státní sociální podpory nezávislou na výši příjmu. Jeho úpravu nalezneme v § 30-31 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Jedná se o nejčastěji vyplácenou rodinnou dávku, prostřednictvím které stát naplňuje ustanovení čl. 32 odst. 5 LZPS, dle kterého „*rodiče, kteří pečují o děti, mají nárok na pomoc státu*“.

Je prokázáno, že to, jak se bude dítě v budoucnu psychicky i fyzicky vyvíjet, ve velké míře závisí na prvních letech jeho života. Proto je důležité, aby v tomto období měly děti takovou pozornost a péči, kterou ke svému zdravému vývoji potřebují.⁴³ Z důvodu této péče nicméně často rodič zůstává s narozeným dítětem doma nebo pracuje v menším rozsahu, a v důsledku toho přichází o veškerý pracovní příjem nebo alespoň jeho část. Právě proto je rodičovský příspěvek pro rodiny s dětmi významnou a nepostradatelnou dávkou, a nelze se tudíž divit, že jeho změny vzbuzují ve společnosti většinou velkou pozornost.

Dávka nicméně nemá sloužit pouze jako náhrada mzdy, což vyplývá i z toho, že pro vznik nároku není potřeba, aby kterýkoli z rodičů, ať už v minulosti nebo v současné době, pracoval. Rodičovský příspěvek tak může pobírat i rodič, který nikdy nebyl výdělečně činný (například student), a tudíž neměl žádný příjem, který by mu měl být nahrazen. Účelem rodičovského příspěvku je celkově zlepšit podmínky rodin s malými dětmi, a to jednak tím, že jim bude měsíčně vyplácena určitá finanční částka, ale také tím, že jim rodičovský příspěvek umožní sladit starost o dítě a případný výkon jejich zaměstnání.⁴⁴ Tomu napomáhá právní úprava, která i při pobírání dávky povoluje rodiči výdělečnou činnost a zároveň se vyvíjí tak, aby byl výkon výdělečné činnosti pro pečující rodiče čím dál snadnější. Toto usnadnění můžeme spatřovat například v tom, že je umožněno, aby dítě, v době, kdy je rodič v práci, hlídala jiná osoba nebo aby bylo na omezenou (od dvou let dokonce neomezenou) dobu umístěno do předškolního zařízení.

V běžném životě se často můžeme setkat s tím, že lidé zaměňují rodičovský příspěvek a rodičovskou dovolenou, připadá mi tedy důležité alespoň zmínit, že rodičovská dovolená je důležitá osobní překážka v práci, kterou upravuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Je to tedy pracovní volno, které poskytuje zaměstnavatel svým zaměstnancům k prohloubení péče o dítě, a to nejdéle do tří let věku tohoto dítěte.⁴⁵ Rodiče na rodičovské dovolené sice často

⁴³ KOLDINSKÁ, Kristina, TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 210.

⁴⁴ KOMENDOVIČ, Jana. Rodičovský příspěvek z pohledu aktuálního právního vývoje. *Právní rozhledy*, 2020, roč. 28, č. 4, s. 126-131.

⁴⁵ § 196 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

rodičovský příspěvek pobírají, není to ale podmínka. Rodič může být klidně na rodičovské dovolené i když tuto peněžitou dávku nečerpá. Stejně tak je možné, aby rodičovský příspěvek pobírala osoba, která na rodičovské dovolené není.

3.1 Podmínky nároku

Rodičovský příspěvek je dávkou obligatorní, což znamená, že na ni vznikne nárok vždy, když jsou splněny podmínky stanovené zákonem. Pokud tedy dojde ke splnění všech podmínek, které v této kapitole podrobněji popíšu, nemůže ÚP rozhodnout, že dávku rodiči nepřizná.

Nárok na dávku vzniká rodiči, který osobně celodenně a řádně pečuje o nejmladší dítěte v rodině do čtyř let věku, pokud tato péče trvá celý kalendářní měsíc, a to až do vyčerpání celkové částky. Ta byla s účinností od 1. ledna 2020 navýšena z předchozích 220.000 Kč na 300.000 Kč. V případě narození vícero dětí činí částka, která může být na rodičovském příspěvku vyplacena 1,5násobek částky určené pro rodiče, kterým se narodí jedno dítě – došlo tedy ke zvýšení z předchozích 330.000 Kč na 450.000 Kč.⁴⁶

3.1.1 Pojem rodič

Mluvíme-li o rodičovském příspěvku, je hned na začátek potřeba vymezit pojem rodič, protože pouze rodičům může vzniknout nárok na tuto dávku. Rodičem se pro účely rodičovského příspěvku rozumí nejen biologická matka či otec dítěte, ale dle § 31 odst. 2 zákona o SSP také osoba, která dítě převzala do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Dítětem převzatým do této péče se rozumí dítě, které bylo do péče svěřeno rozhodnutím soudu (například dítě osvojené nebo svěřené do pěstounské péče), dítě, jehož rodič zemřel nebo dítě manžela či registrovaného partnera. Typicky se tak za rodiče může považovat například osvojitel, teta či babička osiřelého dítěte nebo nový manžel biologické matky. Osoba, která má dítě v pěstounské péči na přechodnou dobu se za rodiče od roku 2018 nepovažuje, a na rodičovský příspěvek tudíž nárok nemá.

Který z rodičů uplatní nárok na rodičovský příspěvek, v případě, že podmínky splňují oba, záleží pouze na jejich dohodě. Pokud se rodiče ale z nějakého důvodu nedohodnou, rozhodne o tom, komu se dávka přizná, krajská pobočka ÚP.⁴⁷ Ačkoliv dávku může pobírat kterýkoli z rodičů, v převážné většině případů dávku pobírají ženy. Muži například v roce 2018 tvořili pouze 1,8 % všech příjemců rodičovského příspěvku, a průměrně tak měsíčně pobíralo

⁴⁶ § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁷ § 30a zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

dávku 5.122 mužů z celkového počtu 281.776 příjemců.⁴⁸ Dáno je to pravděpodobně i tím, že muži často vydělávají více, a tudíž s dítětem doma zůstává matka, aby pokles příjmu rodiny po dobu péče o dítě nebyl zas tak velký. Vliv na to má ale určitě i fakt, že od pradávna byla péče o děti chápána jako čistě ženská záležitost a muž měl být tím, kdo rodinu zajišťuje materiálně. Věřím tomu, že v následujících letech podíl mužů pobírajících rodičovský příspěvek poroste, i když asi není pochyb o tom, že většinu příjemců budou tvořit stále ženy.

Nezletilí rodiče mají od přijetí nového občanského zákoníku automaticky stejný nárok na rodičovský příspěvek jako rodiče zletilí, protože mají rodičovskou odpovědnost ve vztahu k péči o dítě a nemusí již o její přiznání žádat soud, jak tomu bylo dříve. I když ale nárok mají, sami mohou o rodičovský příspěvek nezletilí rodiče žádat až od 16 let, za mladší osoby musí požádat jejich zákonný zástupce. V případě, že by z nějakého důvodu soud u nezletilého rodiče rozhodl o pozastavení výkonu povinnosti a práva péče o dítě, nárok na rodičovský příspěvek by tento rodič neměl, a to až do nabytí plné svéprávnosti.⁴⁹

3.1.2 Péče o dítě

Jednou z podmínek nároku na rodičovský příspěvek je, aby rodič po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně o dítě pečoval. Zákonem jsou poté přímo stanoveny situace, kdy péče sice netrvá celý kalendářní měsíc, ale podmínka se i přesto daný měsíc považuje za splněnou. Je tomu tak v měsíci, ve kterém:

- se dítě narodilo,
- rodič měl po část měsíce nárok na PPM nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem,
- osoba dítě převzala do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu,
- rodič převzal do péče vlastní dítě, které bylo předtím svěřeno do péče jiné osoby na základě rozhodnutí příslušného orgánu nebo převzal do péče dítě, které bylo do té doby umístěno na základě rozhodnutí příslušného orgánu v zařízení, ve kterém bylo dítěti poskytováno plné přímé zaopatrění anebo převzal dítě z péče poskytovatele zdravotních služeb, které trvalo déle než 3 kalendářní měsíce,

⁴⁸ *Příjemci rodičovského příspěvku podle pohlaví, věku a krajů v roce 2018* [online]. czso.cz [cit. 14. března 2020]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919306.pdf/912122aa-6067-48e3-8157-eb4980c34781?version=1.3>>.

⁴⁹ *Kdy můžu jako nezletilá matka dostat rodičovský příspěvek či porodné?* [online]. deti.ochrance.cz [cit. 14. března 2020]. Dostupné na <<https://deti.ochrance.cz/rodicovsky-prispevek/>>.

- dítě dosáhlo věku čtyř let,
- dítě nebo rodič zemřeli.⁵⁰

Podmínka osobní celodenní péče neznamená, že rodič musí s dítětem trávit 24 hodin denně a všechn svůj čas věnovat pouze jemu. Naopak zákon rodičům dovoluje pobírat rodičovský příspěvek i v případě, že vykonávají výdělečnou činnost, a tím pádem určitou část dne o dítě fakticky pečuje někdo jiný. Rozsah, ve kterém mohou rodiče pracovat, není nijak omezen, rodič ale musí zajistit péči o dítě jinou zletilou osobu. V době, kdy je rodič v práci, se může o dítě starat například chůva, druhý z rodičů nebo jiný rodinný příslušník, typicky prarodič. Jestliže rodiče tuto možnost nemají, mohou dítě umístit do jeslí, mateřské školy nebo jiného předškolního zařízení – v tomto případě je ale stanoven maximální počet hodin, které zde mohou děti strávit. Povolená doba pobytu dítěte v předškolním zařízení se od 1. ledna 2020 zdvojnásobila z 46 hodin na 92 hodin za kalendářní měsíc. Jinak je tomu u zdravotně postižených dětí, ty mohou do předškolního zařízení docházet až na 6 hodin denně, případně na 4 hodiny denně, jestliže dítě navštěvuje léčebně rehabilitační zařízení nebo zařízení zřízené pro zdravotně postižené děti se zaměřením na vady zraku, sluchu, řeči nebo na děti tělesně postižené a mentálně retardované. V situaci, kdy jsou oba rodiče nebo osamělý rodič osobou závislou na pomoci jiné osoby ve stupni těžké nebo úplné závislosti podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, považuje se podmínka celodenní péče za splněnou tehdy, pokud pobyt dítěte v předškolním zařízení nepřevyšuje 4 hodiny denně. Doba pobytu dítěte ve všech výše uvedených zařízeních se ale od roku 2012 sleduje pouze u dětí mladších dvou let, starší děti je mohou navštěvovat neomezeně.⁵¹

Ke zrušení sledování docházky dětí starších dvou let do předškolních zařízení, ale i k neustálému navyšování počtu hodin, které zde mohou trávit mladší děti, dochází z toho důvodu, aby bylo pro rodiče, kteří rodičovský příspěvek pobírají, jednodušší vykonávat výdělečnou činnost a mohli pracovat třeba alespoň na částečný úvazek.⁵² Několikrát se již dokonce mluvilo o tom, že by se docházka do jeslí, mateřských škol a dalších předškolních zařízení přestala sledovat úplně, tedy i u dětí mladších dvou let. To by mohlo pomoci především rodinám, ve kterých děti vychovává pouze jeden z rodičů, a tudíž chybí druhý příjem. Osamělí rodiče, kteří nemají nikoho, kdo by jim mohl dítě hlídat, a jsou tudíž odkázáni na předškolní zařízení, mají v současné době do dvou let věku dítěte pouze omezené pracovní možnosti,

⁵⁰ § 30b zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁵¹ § 31 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁵² KOMENDOVIÁ, Jana. Rodičovský příspěvek z pohledu aktuálního právního vývoje. *Právní rozhledy*, 2020, roč. 28, č. 4, s. 126-131.

i když by třeba pracovat chtěli a z finančních důvodů potřebovali. I pro stát samotný je ale určitě výhodné, aby osoby pracovaly a do státního rozpočtu přispívaly placením daní.

Důležité je připomenout také to, že rodičovský příspěvek náleží pouze při péči o dítě do čtyř let věku, pokud je toto dítě nejmladším dítětem v rodině. Jestliže se tedy rodičům narodí další potomek, nárok na rodičovský příspěvek na starší dítě zaniká, i když ještě nebyla vyplacena celková částka. Rodina má tedy nárok vždy pouze na jeden rodičovský příspěvek, a to i když pečuje o více dětí v daném věku.⁵³

3.1.3 Podmínka trvalého pobytu a bydliště

Pro nárok na rodičovský příspěvek je dále potřeba, aby mělo dítě i rodič, který o dávku žádá trvalý pobyt a bydliště na území ČR.⁵⁴ V životě se ale běžně můžeme setkat se situací, že občané České republiky na našem území sice mají trvalý pobyt, bydlí ale v jiné zemi EU, případně v jiné zemi EU některý z rodičů alespoň pracuje. Tyto případy, kdy dochází ke střetu právních předpisů více států, upravuje Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení. Rodičovský příspěvek spadá podle tohoto Nařízení pod rodinné dávky, pro které je typické, že na ně může vzniknout nárok i ve více státech. Tehdy je ale potřeba stanovit, který z těchto států bude státem primárně příslušným, a který bude státem sekundárně příslušným.⁵⁵

Pokud například otec dojíždí pracovat na Slovensko a matka není zaměstnaná, je primárně příslušným státem, který by měl rozhodnout o nároku na rodičovský příspěvek Slovensko, přestože má celá rodina bydliště na území České republiky. Přednost má totiž podle článku 68 Nařízení stát, ve kterém dochází k výkonu výdělečné činnosti. V případě, že by byla výdělečně činná i matka, muselo by se o tom, který stát je primárně příslušný rozhodnout podle jiné podmínky, konkrétně podle místa bydliště dítěte. Zde by bylo tedy podstatné, jestli opravdu kvůli práci otec na Slovensko pouze dojíždí, nebo jestli se celá rodina dočasně, například na dobu rodičovské dovolené matky, do sousední země přesunula. V prvním případě by totiž dávku primárně vyplácela ČR, v druhém případě by ji vyplácelo Slovensko.

Primárně příslušný stát rozhoduje o nároku na dávku podle svých právních předpisů a v případě, že vznikne nárok, dávku vyplatí. Pomoc od sekundárně příslušného státu přichází na řadu až v případě, že dávka vyplácená prvním státem je nižší, než je dávka, kterou by

⁵³ KOLDINSKÁ, Kristina, TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 212.

⁵⁴ § 31 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁵ VAŠÍČKOVÁ, Andrea. Nárok českých rodin na rodičovský příspěvek, pokud rodič pracuje v jiném členském státě Evropské unie. *Právo a rodina*, 2015, roč. 17, č. 5, s. 18-22.

poskytoval tento druhý stát. Pokud dojde k této situaci, vyplácí sekundárně příslušný stát doplatek ve výši rozdílu mezi vyplácenou dávkou a dávkou, která by byla vyplácena v druhé zemi. Pokud ale ve státě, který o nároku rozhoduje přednostně, nárok vůbec nevznikne, sekundárně příslušný stát vyplácí celou dávku sám.⁵⁶

Jestliže rodič požádá o rodičovský příspěvek v ČR, přestože by měl o nároku na dávku primárně rozhodovat jiný stát EU, má ÚP povinnost postoupit žádost příslušnému orgánu cizí země a žadatele o tom informovat.⁵⁷ Veřejný ochránce práv v minulosti řešil případ, kdy německá instituce na žádost postoupenou naším úřadem vůbec nereagovala, a rodina v důsledku toho nečerpala peníze ani z jednoho státu. V této situaci měl podle ombudsmanky český ÚP postupovat tím způsobem, že měl po dvou měsících nečinnosti cizího orgánu začít vyplácet žadateli prozatímní dávku, právě proto, aby nedošlo k tomu, že rodina zůstane úplně bez peněz. I když v konkrétním případě ÚP částku nakonec doplatil, je vyplácení dávek přeshraničním zaměstnancům i nadále občas obtížné, protože úředníci nemají s danou problematikou dostatek zkušeností.⁵⁸

3.2 Nárok na navýšenou částku rodičovského příspěvku

Zvýšení celkové částky rodičovského příspěvku, ke kterému došlo s účinností od 1. ledna 2020 zákonem č. 363/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, předcházelo mnoho politických debat. Otázkou nicméně nebyla částka samotná, ale to, kdo na její čerpání bude mít nárok. Již na konci roku 2018 ministryně práce a sociální věci Jana Maláčová oznámila plánované navýšování rodičovského příspěvku pro všechny rodiče dětí do čtyř let věku, bez ohledu na to, zda již celkovou částku vyčerpali či nikoli. V následujících měsících nicméně poslanci dospěli k tomu, že by tato varianta byla vzhledem k omezeným možnostem státního rozpočtu finančně příliš náročná. Začalo se proto diskutovat i o dalších dvou variantách – přiznání vyšší částky pouze těm rodičům, kterým vznikne nárok nejdříve 1. ledna 2020 nebo společně s nimi současně i rodičům, kterým bude k tomuto datu nárok na dávku trvat (těm, kteří k 1. lednu 2020 ještě nevyčerpali celkovou částku). To ale vzbudilo silné emoce mezi občany, převážně rodiči malých dětí, kterých se tato změna přímo dotýkala a kteří měli pocit, že jiné rozhodnutí než schválení navýšení rodičovského příspěvku všem rodičům, je nespravedlivé. O tom, aby nebyla

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ čl. 68 Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004, o koordinaci systémů sociálního zabezpečení. Úř. věst. L 166, 30. dubna 2004.

⁵⁸ *Po zásahu ochránkyne úřad doplatil rodičovský příspěvek*. [online]. ochrance.cz, 17. května 2016 [cit. 13. března 2020]. Dostupné na <<https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2016/po-zasahu-ochrankyne-urad-doplatil-rodicovsky-prispevek/>>.

opomíjena skupina rodičů, kteří již částku vyčerpali, se snažili občané politiky přesvědčit různými peticemi, a dokonce za tímto účelem vznikla i nezávislá iniciativa #taképečujeme. Koho se vyšší rodičovský příspěvek bude týkat nebylo ale jisté až do poslední chvíle. S návrhem zákona přiznávajícím zvýšení pouze rodičům, kterým nárok na rodičovský příspěvek teprve vznikne nebo ke dni 1. ledna 2020 ještě bude trvat, totiž nesouhlasil ani Senát. Ten návrh společně s připomínkami vrátil Poslanecké sněmovně, která nicméně zákon 17. prosince 2019 přijala v původním znění.⁵⁹

K navýšení celkové částky rodičovského příspěvku o 80.000 Kč na 300.000 Kč (a o 120.000 Kč na 450.000 Kč v případě narození vícečet) došlo automaticky, nebylo tedy potřeba o něj žádat u ÚP. Výše měsíční dávky se ale nijak nezměnila, to znamená, že v lednu byla rodičům vyplacena stejná částka jako v prosinci, pokud si sami výši rodičovského příspěvku nezměnili. Změnu výše měsíční dávky by si měli promyslet především rodiče, kteří očekávají narození dalšího dítěte nebo jejichž děti brzy oslaví čtvrté narozeniny. V jejich případě se totiž může stát, že nestihnou celou navýšenou částku vyčerpat, protože jim před vyčerpáním nárok zanikne.⁶⁰

I přesto, že je novela zákona již několik měsíců účinná, spory o to, komu má zvýšená částka náležet, stále ještě nejsou u konce. Dne 29. ledna 2020 byla totiž Ústavnímu soudu doručena ústavní stížnost podaná skupinou 52 senátorů. Ti navrhují zrušit přechodná ustanovení novely, která jsou podle nich v rozporu s ústavním pořádkem. Tím, že zákon z nároku vylučuje rodiče, kteří již celkovou částku vyčerpali, podle nich dochází k porušení principu rovnosti vyplývajícího z čl. 1 LZPS, dle kterého jsou si všichni lidé rovni v důstojnosti i právech. Navrhovatelé totiž tvrdí, že se zákonodárci podařilo rozdělit rodiče, kteří pečují o dítě do čtyř let věku, které je nejmladším v rodině, na dvě skupiny, aniž by bylo možné tyto skupiny dělit podle jiného kritéria než toho, zda celkovou částku již dočerpali či nikoli. Došlo tedy k nerovnosti mezi těmito skupinami, přestože mezi rodiči z obou skupin nejsou téměř žádné rozdíly. Ústavní soud sice v některých případech nerovnost připouští, ale pouze pokud jsou k ní nějaké objektivní a rozumné důvody, tedy tehdy, když existuje legitimní cíl. Jaký byl důvod pro přiznání zvýšené částky jen jedné skupině rodičů není z důvodové zprávy patrné, navrhovatelé tak jako jediné odůvodnění (které ale nepovažují za objektivní a rozumné) připomínají slova ministryně financí, která tvrdila, že si rychlejší čerpání zvolili nadstandardně

⁵⁹ KOMENDOVIÁ, Jana. Rodičovský příspěvek z pohledu aktuálního právního vývoje. *Právní rozhledy*, 2020, roč. 28, č. 4, s. 126-131.

⁶⁰ CIMLEROVÁ, Květoslava, CHOTĚBORSKÁ, Šárka. Sociální ochrana v roce 2020 – co vás může potkat? *Rodinné listy*, 2020, roč. 9, č. 1, s. 14-16.

placení rodiče, kteří se chtěli dříve vrátit do práce, a tudíž nevidí důvod proč jim dodatečnou sumu vyplácet.⁶¹

Vedle toho se senátoři domnívají, že novela zákona porušuje i základní principy demokratického státu, zejména princip předvídatelnosti práva, důvěry v právo a princip legitimního očekávání. Podle podané ústavní stížnosti nemohli rodiče, kteří si v minulosti zvolili rychlejší čerpání rodičovského příspěvku předvídat, že je za to stát v budoucnu tímto způsobem potrestá. Věřili tomu, že když si zvolí vyšší měsíční dávku, nebude to pro ně mít žádné negativní následky. Je tedy pravděpodobné, že kdyby o tom rodiče s předstihem věděli, také by si dávku snížili tak, aby získali nárok na navýšenou částku rodičovského příspěvku.⁶²

Vzhledem k tomu, že do doby, než Ústavní soud rozhodne, mohou již děti některých rodičů dosáhnout čtyř let věku, bylo všem rodičům doporučeno, aby co nejdříve po nabytí účinnosti zákona podali žádost o rodičovský příspěvek u příslušné krajské pobočky ÚP. Ta jim sice bude zamítnuta, ale v případě, že by Ústavní soud stížnosti vyhověl a přechodná ustanovení zrušil, měl by ÚP zamítnutí automaticky přehodnotit podle § 53 odst. 1 zákona o SSP.⁶³ Podle tohoto ustanovení se totiž *„neprávem odepřená dávka přízná, a to ode dne, od něhož dávka náleží, nejvýše však tři roky nazpět ode dne, kdy to orgán rozhodující o dávkách zjistil, nebo ode dne, kdy o zvýšení dávky oprávněná osoba požádala.“*⁶⁴

3.3 Výše rodičovského příspěvku

Každý rodič, který žádá o rodičovský příspěvek si zároveň volí výši jeho měsíční částky. Ne všechny osoby ale mají při volbě výše dávky stejné podmínky, rozhodující totiž je, zda lze alespoň jednomu z rodičů určit denní vyměřovací základ pro stanovení peněžité pomoci v mateřství (případně nemocenského v souvislosti s porodem). PPM je dávka nemocenského pojištění vyplácená v době těhotenství a mateřství, na kterou mají nárok osoby, které jsou nemocensky pojištěny (nebo jsou v ochranné lhůtě), pokud zároveň byly pojištěny potřebných 270 dní v předchozích dvou letech.⁶⁵

DVZ pro stanovení PPM se vypočítá tak, že se vyměřovací základ, což je souhrn započitatelných příjmů za rozhodné období (nejčastěji se jedná o souhrn hrubých mezd), vydělí počtem dní, které na toto období připadaly. Rozhodným obdobím je většinou 12 kalendářních měsíců předcházejících měsíci, ve kterém žena nastoupila na PPM, jestliže ale osoba nebyla

⁶¹ Návrh na zrušení části zákona ze dne 29. ledna 2020, sp. zn. Pl. ÚS 1/20

⁶² Tamtéž

⁶³ *Jak se nepřipravít o šanci na vyšší rodičovský příspěvek?!* [online]. kdu.cz, 2. ledna 2020 [cit. 17. března 2020]. Dostupné na <<https://www.kdu.cz/aktualne/zpravy/kdu-csl-jak-se-nepripravit-o-sanci-na-vyssi-rodico>>.

⁶⁴ § 53 zákona č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁶⁵ § 32 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů

pojištěná celých 12 měsíců, je rozhodným obdobím období ode dne vzniku nemocenského pojištění až do konce kalendářního měsíce, který předchází měsíci, ve kterém došlo k nástupu na dávku. PPM se počítá z redukovaného DVZ, to znamená, že DVZ, který získáme výše uvedeným způsobem, se musí dále redukovat pomocí tří redukčních hranic. Aktuální výši redukčních hranic vyhláší každý rok MPSV formou sdělení a platí vždy od 1. ledna daného roku. Redukce DVZ vypadá tak, že se počítá:

- 100 % z částky do 1.162 Kč (první redukční hranice),
- 60 % z částky nad 1.162 Kč do 1.742 Kč (druhá redukční hranice),
- 30 % z částky nad 1.742 Kč do 3.484 Kč (třetí redukční hranice).

K částce DVZ nad 3.484 Kč se nepřihlíží.⁶⁶

Rodiče, kterým nemůže být stanoven DVZ, protože nebyli nemocensky pojištěni (například studenti nebo osoby nezaměstnané), si mohou zvolit výši dávky maximálně do 10.000 Kč měsíčně. To se týká také rodičů, kterým DVZ sice stanoven byl, nicméně 70 % 30násobku tohoto jejich DVZ nepřesahuje 10.000 Kč. V opačném případě si mohou rodiče zvolit libovolnou výši dávky, maximálně ale do 70 % 30násobku jejich DVZ – výše jejich rodičovského příspěvek tedy nemůže být vyšší než měsíční částka jejich PPM. Při narození vícero dětí se výše uvedené částky zvyšují o polovinu.⁶⁷

Kdyby došlo k situaci, že se změní osoba, které je považována za rodiče, a došlo tím pádem i ke změně DVZ (například při svěřeni dítěte do pěstounské péče), určí se nová výše dávky podle nově zjištěných skutečností, a to od kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém ke změně DVZ došlo.⁶⁸ V souvislosti s tím je potřeba zmínit, že rodičovský příspěvek je nárokem rodiče, nikoli dítěte. To znamená, že pokud dojde ke změně rodiče, který o dítě do čtyř let pečuje, má tento nový rodič nárok na celých 300.000 Kč, i když osoba, která měla dítě v péči předtím již rodičovský příspěvek čerpala nebo dokonce vyčerpana.⁶⁹

Ačkoli při zjišťování nároku na rodičovský příspěvek nehraje příjem rodiny žádnou roli, při volbě výše dávky má podstatný význam. Vzhledem k tomu, že je výše rodičovského příspěvku spojena s nárokem na PPM, jsou rodiče, kteří před narozením dítěte vykonávali výdělečnou činnost a měli vyšší příjem, totiž zvýhodněni oproti rodičům nezaměstnaným nebo rodičům s nižšími příjmy. Toto zvýhodnění se projevuje v tom, že mají větší možnost vybrat si

⁶⁶ *Podrobné informace k peněžité pomoci v mateřství*. [online]. cssz.cz [cit. 15. března 2020]. Dostupné na <<https://www.cssz.cz/web/cz/podrobne-informace-o-penezite-pomoci-v-materstvi>>.

⁶⁷ § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁸ Tamtéž

⁶⁹ rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. 6 Ads 21/2017-23

výši dávky a tím pádem i celkovou délku pobírání rodičovského příspěvku.⁷⁰ Pokud například o rodičovský příspěvek požádá matka, která v minulosti nebyla výdělečně činná z důvodu soustavné přípravy na budoucí povolání, a v důsledku toho jí nemohl být stanoven DVZ pro nárok na PPM, bude si moci zvolit částku rodičovského příspěvku maximálně ve výši 10.000 Kč měsíčně, a tudíž nebude mít možnost vyčerpat celkovou částku 300.000 Kč dříve než za 30 kalendářních měsíců. Kdyby se této ženě třeba za dva roky po prvním dítěti narodil další potomek, nestihla by vyčerpat celkovou částku rodičovského příspěvku, protože by si nemohla navýšit měsíční dávku. Byla by tedy znevýhodněná oproti rodičům, kteří v minulosti pracovali.

Omezené možnosti volby má i značná část osob samostatně výdělečně činných⁷¹, a to i přesto, že jsou ekonomicky aktivní. K tomu, aby jim mohl být vyměřen DVZ pro stanovení PPM, musí být totiž stejně jako ostatní rodiče nemocensky pojištěny. Rozdíl je v tom, že oproti běžným zaměstnancům, jsou OSVČ účastny nemocenského pojištění pouze dobrovolně a je tedy pouze na nich, zda se k pojištění přihlásí či nikoli. V případě, že se nepřihlásí a nebudou účastny nemocenského pojištění alespoň 270 dní v posledních dvou letech a zároveň z těchto 270 dní alespoň 180 dní v předchozím roce, nebudou mít nárok na PPM a nebude jim moci být stanoven ani DVZ. Tím pádem si budou moci zvolit měsíční rodičovský příspěvek maximálně ve výši 10.000 Kč, i když mají třeba vysoké příjmy a odvádí vysoké daně.⁷²

Volbu výše rodičovského příspěvku provádí přímo na tiskopise k žádosti o rodičovský příspěvek ten rodič, který uplatňuje nárok na dávku. Následně ale může výši dávky podle potřeby měnit, a to každé tři kalendářní měsíce.⁷³ Možnost změnit si výši dávky v průběhu jejího pobírání, je podle mého názoru určitě správný krok, rodiče díky tomu totiž mohou pružně reagovat na nečekané životní události. Zvýšit dávku si tak mohou například když druhý z rodičů přijde o práci nebo dlouhodobě onemocní, a tudíž rodinnému rozpočtu chybí jeho příjem nebo v případě, že chtějí částku rychleji dočerpat, protože očekávají narození dalšího dítěte.

Pokud si chce rodič zvolit vyšší dávku než 10.000 Kč, musí k žádosti doložit DVZ jednoho z rodičů, nezáleží ale na tom, kterého z nich (rodiče by si sami měli rozhodnout a spočítat, co je pro ně výhodnější). Rodič, který pobíral PPM dokládá „potvrzení o nároku na dávku ovlivňující nárok a výši rodičovského příspěvku“ a rodič, který PPM nepobíral, ale lze

⁷⁰ HALÍŘOVÁ, Gabriela. *Sladění pracovních a rodinných rolí zaměstnanců pečujících o děti*. Praha: Leges, 2014, s. 144.

⁷¹ Samostatně výdělečně činná je ta osoba, která vykonává výdělečnou činnost soustavně vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

⁷² HALÍŘOVÁ, Gabriela. *Sladění pracovních a rodinných rolí zaměstnanců pečujících o děti*. Praha: Leges, 2014, s. 146-148.

⁷³ § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

mu stanovit DVZ, dokládá „potvrzení o denním vyměřovacím základu ovlivňujícím výši rodičovského příspěvku“.⁷⁴

3.4 Řízení o dávce a její výplata

Všechna řízení týkající se rodičovského příspěvku mají povahu správního řízení, a jsou tudíž upraveny nejen v zákoně o SSP, ale subsidiárně se na ně použije také zákon č. 500/2004 Sb., správní řád. Řízení o přiznání rodičovského příspěvku se zahajuje na základě písemné žádosti podané u krajské pobočky ÚP příslušné podle místa trvalého pobytu rodiče, který o dávku žádá.⁷⁵ Žádost se podává na předepsaném tiskopise MPSV, který je pro představu i přílohou této práce, a musí obsahovat vedle náležitostí stanovených v § 37 odst. 2 správního řádu, jako je jméno a příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu žadatele, také náležitosti uvedené v § 68 odst. 1 zákona o SSP, tedy například určení toho, jakým způsobem má být dávka vyplácena, údaje o nejmladším dítěti v rodině, které zakládá nárok na rodičovský příspěvek nebo volbu výše dávky. Celý tiskopis je podle mě dost srozumitelný a rodiče by neměli mít žádný problém s jeho vyplněním. Žádost může být podána nejdříve 60 dní předem, od kterého rodič o rodičovský příspěvek žádá, a to buď podáním žádosti přímo na úřadě nebo prostřednictvím datové schránky, případně odesláním žádosti elektronicky s přiloženým kvalifikovaným elektronickým podpisem.⁷⁶ Podání žádosti je společně se splněním podmínek nároku na rodičovský příspěvek podmínkou k tomu, aby mohl rodiči vzniknout nárok na výplatu dávky. Řízení o změně výše přiznané dávky, jejím odnětí nebo zastavení její výplaty, se zahajuje z moci úřední nebo na návrh rodiče, kterému byl rodičovský příspěvek přiznán.⁷⁷

Písemné rozhodnutí, jakožto výsledek řízení, se nevydává vždy, ale pouze v zákonem stanovených případech, konkrétně pokud:

- dávka nebyla vůbec přiznána nebo nebyla přiznána v požadovaném rozsahu,
- dávka byla odejmuta,
- výplata dávky byla zastavena,
- jde o přeplatek na dávce,
- přichází v úvahu více oprávněných osob a rozhoduje se o tom, komu se dávka bude vyplácet,
- se rozhoduje o prominutí podmínky trvalého pobytu,

⁷⁴ HALÍŘOVÁ Gabriela. Změny rodičovského příspěvku. *Právo a rodina*, 2020, roč. 21, č. 1, s. 12-16.

⁷⁵ § 67 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁶ *Rodičovský příspěvek*. [online]. mpsv.cz [cit. 16. března 2020]. Dostupné na <<https://www.mpsv.cz/-/rodicovsky-prispevek>>.

⁷⁷ § 67 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

- jde o zamítnutí volby nároku rodiče na rodičovský příspěvek.⁷⁸

Proti rozhodnutí může rodič, který o rodičovský příspěvek žádal nebo jej pobíral, podat odvolání ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení. Odvolání nemá odkladný účinek a rozhoduje o něm Ministerstvo práce a sociálních věcí.⁷⁹

Pokud se nevydává rozhodnutí, tedy v situacích, kdy nedochází k žádnému sporu, zašle ÚP rodiči písemné oznámení o dávce a její výši. Proti oznámení lze přímo u krajské pobočky ÚP, která dávku přiznala, podat písemné námitky, a to do 30 dnů ode dne výplaty první dávky. Tato krajská pobočka musí následně do 30 dnů ode dne podání námitek vydat písemné rozhodnutí o dávce, proti kterému je na rozdíl od oznámení již možnost se odvolat.⁸⁰

Jestliže rodič není spokojený ani s rozhodnutím MPSV, má ještě možnost nechat rozhodnutí soudně přezkoumat u krajského soudu, v jehož obvodu je sídlo krajské pobočky ÚP, která rozhodnutí vydala. Lhůta pro podání žaloby činí 2 měsíce ode dne, kdy bylo rozhodnutí ministerstva rodiči doručeno.⁸¹

V případě, že byl rodičovský příspěvek žadateli přiznán, vyplácí mu krajská pobočka ÚP dávku pravidelně každý měsíc, a to nejpozději do konce kalendářního měsíce, který následuje po měsíci, za který náležela. Rodič, kterému dávka náleží, si může sám zvolit, jakým způsobem bude docházet k její výplatě, tedy zda mu dávka bude vyplácena na bankovní účet nebo prostřednictvím poštovního poukazu.⁸²

K tomu, aby mohla být dávka vyplácena je nicméně potřeba, aby žadatel udělil písemný souhlas s tím, že jiné osoby a orgány mohou sdělit orgánům státní sociální podpory údaje, které se žadatele týkají a jsou potřebné pro rozhodování o dávce. Údaje žadatelů jsou totiž bez tohoto souhlasu chráněny a orgány státní sociální podpory nemůžou potřebné informace získat.⁸³

Rodičovský příspěvek je vyplácen pouze tehdy, pokud v rodině ani jeden z rodičů nepobírá PPM nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem. Je totiž vyloučeno souběžné čerpání těchto dávek, a to i tehdy, pokud by o rodičovský příspěvek žádal jiný rodič než ten, který pobírá PPM nebo nemocenské. Rodičovský příspěvek by náležel pouze v případě, že by byl vyšší než uvedené dávky nemocenského pojištění, ale pouze ve výši rozdílu mezi

⁷⁸ § 69 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁹ § 71 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁰ VESELÝ, Jiří a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: Linde, 2013, s. 283.

⁸¹ Tamtéž

⁸² § 57 a 58 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁸³ KOLDINSKÁ, Kristina, TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 214.

těmito dvěma dávkami.⁸⁴ Jinak je rodičovský příspěvek vyplácen až po vyčerpání PPM, případně náleží již od narození dítěte, pokud ani jeden z rodičů PPM nepobírá.

V případě, že nárok na rodičovský příspěvek nebyl uplatněn do třech měsíců ode dne, od kterého náležel, nárok na výplatu dávky zaniká. Tímto se zákonodárce snaží docílit toho, aby „rodiny s dětmi, jimž je většina dávek určena, je čerpaly průběžně tak, aby tyto dávky mohly skutečně plnit svůj účel“.⁸⁵

⁸⁴ HALÍŘOVÁ, Gabriela. *Sladění pracovních a rodinných rolí zaměstnanců pečujících o děti*. Praha: Leges, 2014, s. 138.

⁸⁵ KOLDINSKÁ, Kristina, TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 215.

Závěr

Svou bakalářskou prací na téma rodičovský příspěvek jsem se pokusila vytvořit srozumitelný a ucelený přehled o této dávce. Literatura se tomuto tématu věnuje většinou velmi obecně, nápomocné mi tak byly především články z odborných časopisů, které se zabývaly danou problematikou více do hloubky a doplňovaly informace získané ze zákona.

Protože je rodičovský příspěvek dávkou státní sociální podpory, považovala jsem za důležité na začátek alespoň stručně tento systém charakterizovat a v krátkosti představit i další dávky náležející do tohoto systému. Další část, ve které jsem se zabývala vývojem právní úpravy, mi připadá zajímavá, protože ukazuje nejen to, jak často dochází ke změnám týkajících se dávky, ale hlavně proto, že vidíme, jak se rodičovský příspěvek stále snaží přizpůsobovat potřebám rodičů. Ti mají postupně stále lepší podmínky k tomu, aby mohli čerpat dávku, ale zároveň nemuseli úplně přijít o svůj profesní život. Zejména pro rodiče na vyšších pozicích by mohl být návrat do práce po několika letech náročný, považuji tedy za správné, že je rodičům dovoleno pobírat rodičovský příspěvek a zároveň vykonávat výdělečnou činnost.

V poslední a stěžejní části práce jsem se zabývala aktuální podobou rodičovského příspěvku, snažila jsem se vysvětlit účel dávky a velký prostor byl věnován podrobnému popisu všech podmínek, které musí rodiče žádající o dávku splňovat. Konkrétně u podmínky osobní celodenní péče je dle mého názoru poměrně zbytečné nadále sledovat docházku dětí mladších dvou let do předškolního zařízení, a to vzhledem k neustálému navyšování počtu hodin, které zde mohou děti strávit. Osobně bych se přikláněla ke zrušení tohoto sledování, neboť se domnívám, že většina rodičů by i přesto zůstala s dítětem doma, protože jako rodiče mají přirozeně zájem o to trávit s dětmi co nejvíce času a chtějí se jim věnovat. Pomoci by to ovšem mohlo těm, kteří z finančních důvodů pracovat potřebují a nemají jinou možnost než umístit dítě do předškolního zařízení.

V poslední kapitole jsem se dále věnovala volbě výše rodičovského příspěvku a tomu, jak rodiče vůbec zjistí, jakou maximální měsíční částku si mohou zvolit. Právě v této části ale spatřuji jeden z největších problémů rodičovského příspěvku. Při volbě výše dávky si totiž můžeme všimnout toho, že pracující rodiče s vyššími příjmy jsou značně zvýhodněni oproti rodičům s nižšími nebo žádnými příjmy, ale dokonce i oproti osobám samostatně výdělečně činným, které nejsou dobrovolně účastny na nemocenském pojištění. Toto zvýhodnění se projevuje tak, že měsíčně mohou pobírat více než 10.000 Kč a podle svých potřeb tak zrychlovat čerpání dávky, což ostatní uvedené osoby nemohou. Výše příjmu by ale u netestovaných dávek státní sociální podpory neměla hrát žádnou roli, proto se domnívám, že

je tato nerovnost v postavení osob nevhodná. Myslím si, že by bylo mnohem vhodnější, kdyby byla pro všechny rodiče stanovena stejná maximální výše měsíčního rodičovského příspěvku, bez ohledu na výši jejich příjmů. Na závěr jsem ještě stručně popsala průběh řízení o dávce, jak se bránit, když žádosti není vyhověno a co je potřeba udělat pro výplatu dávky.

Věřím, že stanovený cíl, kterým bylo podrobně popsat současný rodičovský příspěvek a jeho zakotvení v systému státní sociální podpory a rozebrat historický vývoj právní úpravy, byl tímto splněn.

Rodičovský příspěvek je velmi důležitou dávkou, bez které by občané jen stěží mohli zakládat rodiny a pečovat o malé děti, aniž by se dostali do finančních obtíží. To, aby se rodily nové generace by nicméně mělo být v zájmu celé společnosti, protože je nezbytné, aby i v budoucnu byl dostatek ekonomicky aktivních osob, které budou odvádět daně a díky kterým budou moci být ze státního rozpočtu vypláceny třeba i právě dávky státní sociální podpory. Je tedy jisté, že rodičovský příspěvek bude i nadále jednou z nejvýznamnějších dávek sociálního zabezpečení, která odměňuje rodiče pečující o děti, a je pravděpodobné, že bude docházet i k dalším změnám právní úpravy. V nejbližší době bude ale zajímavé sledovat především rozhodnutí Ústavního soudu o ústavní stížnost a konečné dořešení otázky, zda by měly mít na navýšený rodičovský příspěvek nárok i rodiče, kteří sice pečují o dítě do čtyř let, ale celkovou částku dočerpali před 1. lednem 2020.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

GREGOROVÁ, Zdeňka a kol. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. 278 s.

HALÍŘOVÁ, Gabriela. *Sladění pracovních a rodinných rolí zaměstnanců pečujících o děti*. Praha: Leges, 2014. 192 s.

KOLDINSKÁ, Kristina. *Sociální právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 191 s.

KOLDINSKÁ, Kristina, TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. 289 s.

ŠTANGOVÁ, Věra, LANG, Roman a kol. *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. 233 s.

TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 367 s.

VESELÝ, Jiří a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: Linde, 2013. 311 s.

Právní předpisy a judikatura

Zákon č. 154/1969 Sb., o mateřském příspěvku

Zákon č. 107/1971 Sb., o mateřském příspěvku, v původním znění a ve znění zákona č. 110/1984 Sb. a zákona č. 50/1987 Sb.

Zákon č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v původním znění a ve znění zákona č. 242/1997 Sb., zákona č. 271/2001 Sb., zákona č. 453/2003 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 204/2005 Sb., zákona č. 414/2008 Sb., zákona č. 366/2011 Sb. a ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004, o koordinaci systémů sociálního zabezpečení. Úř. věst. L 166, 30. dubna 2004.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. 6 Ads 21/2017-23

Odborné časopisy

CIMLEROVÁ, Květoslava, CHOTEBORŠKÁ, Šárka. Sociální ochrana v roce 2020 – co vás může potkat? *Rodinné listy*, 2020, roč. 9, č. 1, s. 14-16.

HALÍŘOVÁ, Gabriela. Nový rodičovský příspěvek a jeho problematické aspekty. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 11, s. 393-397.

HALÍŘOVÁ, Gabriela. Změny rodičovského příspěvku. *Právo a rodina*, 2020, roč. 21, č. 1, s. 12-16.

KOMENDOVÁ, Jana. Rodičovský příspěvek z pohledu aktuálního právního vývoje. *Právní rozhledy*, 2020, roč. 28, č. 4, s. 126-131.

VAŠÍČKOVÁ, Andrea. Nárok českých rodin na rodičovský příspěvek, pokud rodič pracuje v jiném členském státě Evropské unie. *Právo a rodina*, 2015, roč. 17, č. 5, s. 18-22.

Internetové zdroje

O Úřadu práce České republiky [online]. uradprace.cz [cit. 11. března 2019]. Dostupné na <<https://www.uradprace.cz/web/cz/o-uradu-prace>>.

Po zásahu ochránkyne úřad doplatil rodičovský příspěvek. [online]. ochrance.cz, 17. května 2016 [cit. 13. března 2020]. Dostupné na <<https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2016/po-zasahu-ochrankyne-urad-doplatil-rodicovsky-prispevek/>>.

Kdy můžu jako nezletilá matka dostat rodičovský příspěvek či porodné? [online]. deti.ochrance.cz [cit. 14. března 2020]. Dostupné na <<https://deti.ochrance.cz/rodicovsky-prispevek/>>.

Příjemci rodičovského příspěvku podle pohlaví, věku a krajů v roce 2018 [online]. czso.cz [cit. 14. března 2020]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919306.pdf/912122aa-6067-48e3-8157-eb4980c34781?version=1.3>>.

Podrobné informace k peněžité pomoci v mateřství. [online]. cssz.cz [cit. 15. března 2020]. Dostupné na <<https://www.cssz.cz/web/cz/podrobne-informace-o-penezite-pomoci-v-materstvi>>.

Rodičovský příspěvek. [online]. mpsv.cz [cit. 16. března 2020]. Dostupné na <<https://www.mpsv.cz/-/rodicovsky-prispevek>>.

Jak se nepřipravit o šanci na vyšší rodičovský příspěvek?! [online]. kdu.cz, 2. ledna 2020 [cit. 17. března 2020]. Dostupné na <<https://www.kdu.cz/aktualne/zpravy/kdu-csl-jak-se-nepripravit-o-sanci-na-vyssi-rodico>>.

Jiné

Návrh na zrušení části zákona ze dne 29. ledna 2020, sp. zn. Pl. ÚS 1/20

Shrnutí / Abstract

Shrnutí

Tato bakalářská práce pojednává o rodičovském příspěvku. Úvodní kapitola charakterizuje druhý pilíř sociálního zabezpečení (státní sociální podporu) a stručně popisuje jednotlivé dávky tohoto systému. Následující kapitola se zabývá historickým vývojem rodičovského příspěvku od jeho vzniku v roce 1969 a sleduje nejdůležitější změny, ke kterým během posledních 50 let došlo. Poslední část této práce rozebírá současný rodičovský příspěvek. Je zde popsán účel dávky, podmínky nároku na rodičovský příspěvek a jeho výplatu i to, jakým způsobem dochází k volbě výše dávky. Cílem této práce je rozebrat minulou i současnou právní úpravu rodičovského příspěvku a podrobně tuto dávku popsat.

Abstract

This bachelor thesis deals with the parental allowance. The opening chapter characterizes the second pillar of social security (state social support) and briefly describes individual benefits of this system. Next chapter deals with the historical development of parental allowance since its formation in 1969 and it focuses on the most important changes that have occurred during the last 50 years. The current parental allowance is examined in the last section of this thesis. In this section, there is described the purpose of the parental allowance, the conditions for claiming and receiving this benefit and how the monthly amount of parental benefit is chosen. The aim of this bachelor thesis is to analyse the past and current legal regulation of the parental allowance and describe this benefit in detail.

Klíčová slova

Právo sociálního zabezpečení

Státní sociální podpora

Rodičovský příspěvek

Netestovaná dávka

Péče o dítě

Úřad práce České republiky

Key words

Social security law

State social support

Parental allowance

Non means-tested benefit

Child care

Labour Office of the Czech Republic

Příloha

Tiskopis k žádosti o rodičovský příspěvek

SSP

Tiskopis prosím vyplňte čitelně

VC S 15

Žádost o rodičovský příspěvek

A. Žadatel - rodič¹⁾:

Příjmení:	Jméno:	Rodné číslo v ČR ²⁾ :	
Rodné příjmení ³⁾ :	Titul před:	za:	Státní příslušnost: CZE
Trvalý pobyt: Obec:	Část obce:	Ulice: Č. p.: Č. orient.: PSČ:	
Adresa pro doručování ⁴⁾ : Obec:	Část obce:	Ulice: Č. p.: Č. orient.: PSČ:	
Bydliště v ČR ⁵⁾ :	Nárok na PPM ⁶⁾ :	Telefon:	
	E-mail:	ID datové schránky:	

B. Nejmladší dítě nebo současně narozené děti v rodině do 4 let věku, o které osobně, celodenně a řádně pečuji a žádám na ně rodičovský příspěvek:

Příjmení:	Jméno:	Rodné číslo v ČR ²⁾ :	
Trvalý pobyt ⁷⁾ : Obec:	Část obce:	Ulice: Č. p.: Č. orient.: PSČ:	
Bydliště v ČR ⁵⁾ :	Zdrav. p. ⁸⁾ :	Příjmení:	
	Jméno:	Rodné číslo v ČR ²⁾ :	
Trvalý pobyt ⁷⁾ : Obec:	Část obce:	Ulice: Č. p.: Č. orient.: PSČ:	
Bydliště v ČR ⁵⁾ :	Zdrav. p. ⁸⁾ :	Příjmení:	
	Jméno:	Rodné číslo v ČR ²⁾ :	
Trvalý pobyt ⁷⁾ : Obec:	Část obce:	Ulice: Č. p.: Č. orient.: PSČ:	
Bydliště v ČR ⁵⁾ :	Zdrav. p. ⁸⁾ :		

- 1) Rodičem se pro účely rodičovského příspěvku rozumí též osoba, která převzala dítě nebo současně narozené děti do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Za dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů se považuje dítě osvojené, dítě, jež bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu, dítě, jehož rodič zemřel, a dítě manžela nebo partnera.
- 2) Cizinci, pokud nemají v ČR přiděleno rodné číslo, uvedou v kolonce **Rodné číslo v ČR** datum narození ve tvaru den, měsíc, rok a pohlaví ve tvaru: M nebo Ž (muž nebo žena).
- 3) Kolonku **Rodné příjmení** vyplňte pouze v případě, že se liší od příjmení.
- 4) Nevypíňujte, pokud je adresa shodná s trvalým pobytem.
- 5) Do kolonky **Bydliště v ČR** zapíšte **ANO**, pokud osoba má na území České republiky bydliště, v opačném případě kolonku proškrtněte. Osoba má bydliště na území České republiky zejména pokud se zde dlouhodobě zdržuje, vykonává zde výdělečnou činnost, žije zde s rodinou, plní zde povinnou školní docházku nebo se zde soustavně připravuje na budoucí povolání, popřípadě existují jiné významné důvody, zájmy či aktivity, jejichž vzájemná souvislost dokládá sepětí této osoby s Českou republikou.
- 6) Do kolonky **Nárok na PPM** zapíšte **ANO**, pokud má rodič nárok na peněžitou pomoc v mateřství, nemocenské poskytované v souvislosti s porodem a náhradou mzdy podle § 192 zákoníku práce. V ostatních případech kolonku proškrtněte.
- 7) Nevypíňujte, pokud je adresa shodná s trvalým pobytem žadatele.
- 8) Do kolonky **Zdrav. p.** zapíšte **ANO**, pokud se jedná o dítě zdravotně postižené, v opačném případě kolonku proškrtněte.

PROSÍM OBRAŤTE
20 01 01 101

H. Údaje o společně posuzovaných osobách pro účely vyplácení dávek v rámci Evropské unie:

Zaškrtněte prosím jednu ze dvou následujících variant.

- Pro žadatele, jeho manžela/manželku nebo druhu/družku, pro všechny jejich nezaopatřené děti a pro ostatní osoby, které s nimi patří do okruhu osob společně posuzovaných¹¹⁾, platí:
- jsou hlášeny k trvalému pobytu na území České republiky¹²⁾,
 - nemají bydliště v jiném členském státě Evropské unie,
 - neppracují v jiném členském státě Evropské unie,
 - nepobírají dávku v nezaměstnanosti nebo důchod v jiném státě Evropské unie,
 - nejsou občany jiného členského státu Evropské unie,
 - nejsou osobami bez státní příslušnosti nebo uprchlíky bydlícími v jiném členském státě Evropské unie a na území České republiky pracujícími, studujícími nebo žijícími.
- Neplatí předchozí varianta.

I. Prohlášení žadatele:

O dítě nebo současně narozené děti uvedené v části B osobně celodenně a řádně:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících tří variant. V případě třetí varianty doplňte jméno dítěte/dětí uvedeného(ých) v části B, které je/jsou hospitalizováno(y) ve zdravotnickém zařízení lůžkové péče déle než 3 kalendářní měsíce.

- pečuji
- nepečuji, protože jsem ze zdravotních důvodů ve zdravotnickém zařízení lůžkové péče déle než 3 kalendářní měsíce
- nepečuji, protože dítě nebo některé ze společně narozených dětí uvedené v části B je/jsou ze zdravotních důvodů ve zdravotnickém zařízení lůžkové péče déle než 3 kalendářní měsíce

Příjmení	Jméno	Datum nástupu do zdravotnického zařízení
		. . 20
		. . 20
		. . 20

Dále prohlašuji, že:

V případě, že dítě nebo současně narozené děti uvedené v části B nedosáhlo(y) 2 let věku, zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant¹³⁾. V případě druhé varianty doplňte jméno dítěte/dětí uvedeného(ých) v části B, které navštěvuje(jí) jesle, mateřskou školu, léčebně rehabilitační zařízení nebo jiné obdobné zařízení pro děti.

- dítě nebo současně narozené děti nenavštěvuje(i) jesle, mateřskou školu, léčebně rehabilitační zařízení nebo jiné obdobné zařízení pro děti
- dítě nebo některé ze současně narozených dětí navštěvuje(i) jesle, mateřskou školu, léčebně rehabilitační zařízení nebo jiné obdobné zařízení pro děti v rozsahu, který je z hlediska nároku na výplatu rodičovského příspěvku přípustný¹⁴⁾

Příjmení	Jméno

Dále prohlašuji, že:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant.

- alespoň jednomu z rodičů byla
- ani jednomu z rodičů nebyla
pravomocně uložena sankce podle zvláštního právního předpisu¹⁵⁾ za neplnění povinností souvisejících s řádným plněním povinné školní docházky dítěte v rodině.

11) § 7 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

12) § 3 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

13) Docházka do zařízení pro děti se nesleduje u dětí starších 2 let.

14) Za přípustný rozsah návštěvy jeslí, mateřské školy, léčebně rehabilitačního zařízení nebo jiného obdobného zařízení, kterým lze zajistit péči o dítě nebo současně narozené děti, se pro účely rodičovského příspěvku považují tyto případy:

- dítě nebo současně narozené děti, které nedosáhlo(y) 2 let věku, navštěvuje(i) jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti v rozsahu nepřevyšujícím 92 hodin v kalendářním měsíci,

- dítě nebo současně narozené děti pravidelně navštěvuje(i) léčebně rehabilitační zařízení nebo mateřskou školu nebo její třídu zařízení pro zdravotně postižené děti nebo jesle se zaměřením na vady zraku, sluchu, řeči a na děti tělesně postižené a mentálně retardované v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně,

- dítě nebo současně narozené děti zdravotně postižené pravidelně navštěvuje(i) jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 6 hodin denně,

- dítě nebo současně narozené děti navštěvuje(i) jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně a jestliže oba rodiče nebo osamělý rodič je osobou závislou na pomoci jiné osoby ve stupni III (těžká závislost) nebo stupni IV (úplná závislost) podle zákona o sociálních službách.

15) Zákon č. 581/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Dále prohlašuji, že:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících dvou variant. V případě první varianty doplňte celkovou částku a měnu, kterou jste do data podání žádosti vyčerpal(a), a měsíční výši, kterou od data podání žádosti v jiném státě nadále čerpáte¹⁶⁾.

pobírám/pobíral(a) jsem

	Částka	Měna
Celková částka		
Měsíční výše		

nepobírám/nepobíral(a) jsem

dávku obdobnou rodičovskému příspěvku na stejné dítě nebo současně narozené děti z ciziny (jiného státu).

Pokud jsem nezletilá osoba, čestně prohlašuji, že soud nerozhodl o pozastavení výkonu povinnosti a práva péče o dítě nebo o současně narozené děti.

Prohlašuji, že veškeré údaje uvedené v této žádosti jsou pravdivé a jsem si vědom(a) případných následků, které by pro mne z nepravdivě uvedených údajů vyplývaly.

Podpisem dávám svůj výslovný souhlas k tomu, aby státní orgány a další právnické osoby a fyzické osoby sdělily příslušnému úřadu, který o dávce rozhoduje nebo ji vyplácí.

- údaje o přihlášení se k trvalému pobytu
- údaje o bydlišti na území České republiky
- skutečnosti prokazující nepříznivý zdravotní stav dítěte nebo současně narozených dětí uvedeného(ých) v části B, pokud je u něj(ich) uvedeno zdravotní postižení
- údaj o tom, zda a po jakou dobu dítě nebo současně narozené děti navštěvuje(i) jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku
- údaje o nároku na peněžitou pomoc v mateřství, nemocenské poskytované v souvislosti s porodem a náhradu mzdy podle § 192 zákoníku práce a jejich výši
- další údaje v rozsahu potřebném pro rozhodování o dávce, její výši a výplati.

Jsem si vědom(a) povinnosti písemně ohlásit příslušnému úřadu, který o dávce rozhoduje, do osmi dnů změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši a výplati.

Formulář jsem převzal(a) z oficiálních webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, nezměnil(a) jsem na něm žádné pevné texty, pouze jsem pravdivě vyplnil(a) kolonky určené k vyplňování.

V	dne . . 20	Podpis žadatele:
---	------------	------------------

K žádosti prosím doložte:

- pro všechny uvedené osoby **průkaz totožnosti**, u dětí do 15 let rodný list
- pokud v průkazu totožnosti není uvedeno rodné příjmení, doložte rodný list
- pokud některý z rodičů má nárok na peněžitou pomoc v mateřství, nemocenské poskytované v souvislosti s porodem a náhradu mzdy podle § 192 zákoníku práce, **Potvrzení o nároku na dávky (náhrady) ovlivňující nárok a výši rodičovského příspěvku** (dokládá pouze rodič, který pobíral peněžitou pomoc v mateřství od jiného plátce než OSSZ/PSSZ/MSSZ)
- pokud jste v části F provedl(a) volbu výše požadované dávky převyšující 10 000 Kč nebo v případě, že žádáte o rodičovský příspěvek na dvě nebo více současně narozené děti, převyšující 15 000 Kč, **Potvrzení o nároku na dávky (náhrady) ovlivňující nárok a výši rodičovského příspěvku** (dokládá pouze rodič, který pobíral peněžitou pomoc v mateřství od jiného plátce než OSSZ/PSSZ/MSSZ) nebo **Potvrzení o denním vyměřovacím základu ovlivňujícím výši rodičovského příspěvku** (dokládá rodič, který nepobíral peněžitou pomoc v mateřství, ale lze mu stanovit denní vyměřovací základ, který použije pro volbu výše rodičovského příspěvku)
- pro dítě nebo současně narozené děti mladší 2 let **Potvrzení o návštěvě jeslí, mateřské školy nebo jiného obdobného zařízení pro děti předškolního věku**, pokud je dítě uvedené v části B navštěvuje
- **Doplňující údaje o společně posuzovaných osobách pro účely vyplácení dávek v rámci EU**, pokud jste v části H zaškrtnl(a) druhou variantu nebo pokud jste u některé z osob proškrtnl(a) kolonku Bydliště v ČR
- Doklad o nároku a výši dávky obdobné rodičovskému příspěvku pobírané v jiném státě, pokud jste v části I zaškrtnl(a) variantu pobírám/pobíral(a) jsem

Údaje, pro které na formuláři nedostačuje vyhrazené místo, uveďte na volném listě a přiložte k tiskopisu.

Formuláře žádostí, potvrzení a ostatních dokladů naleznete na internetové adrese <https://www.mpsv.cz/web/cz/formulare> nebo si je vyzvednete na pracovišti Úřadu práce ČR. Na toto pracoviště se také obraťte, pokud budete mít při vyplňování pochybnosti.

¹⁶⁾ Pokud jste k datu podání žádosti vyčerpal(a) celkovou částku dávky obdobné rodičovskému příspěvku, která Vám **byla vyplacena** v jiném státě, **vyplňte celkovou částku a měnu**. Pokud k datu podání žádosti **nadále pobíráte** dávku obdobnou rodičovskému příspěvku v jiném státě, **vyplňte její měsíční výši**. Při ukončení výplaty dávky v jiném státě je třeba tuto skutečnost nahlásit Úřadu práce ČR.